

Wyrok z dnia 7 lipca 1995 r.
II URN 16/95

Pracownicy jednostek wydzielonych z PKP, z którymi zostanie rozwiązany stosunek pracy w związku ze zmianami organizacyjnymi lub zmniejszeniem stanu zatrudnienia w tych jednostkach, nabywają prawo do przejścia na wcześniejszą emeryturę kolejową, pod warunkiem nieprzerwanego zatrudnienia w tych jednostkach przez 15 lat przed ich wydzieleniem z PKP chociażby okres zatrudnienia (kobiety: 35 lat, mężczyźni: 40 lat) osiągnęli w czasie pracy wykonywanej w tych jednostkach wydzielonych, przed rozwiązaniem w nich stosunku pracy (art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwie państwowym "PKP" - Dz. U. Nr 107, poz. 463).

Przewodniczący SSN: Teresa Romer (sprawozdawca), Sędziowie SN: Janusz Łętowski, Maria Mańkowska,

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 7 lipca 1995 r. sprawy z wniosku Józefa F. przeciwko [...] Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w S. o wcześniejszą emeryturę kolejową, na skutek rewizji nadzwyczajnej Rzecznika Praw Obywatelskich [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie z dnia 13 kwietnia 1993 r., [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Wojewódzkiemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

[...] Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w S. decyzją z dnia 7 grudnia 1992 r. odmówiła wnioskodawcy Józefowi F., urodzonemu 20 grudnia 1935 r., prawa do wcześniejszej emerytury kolejowej, ponieważ do chwili wydzielenia Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego w S. z przedsiębiorstwa Polskie Koleje Państwowe, do dnia 30 czerwca 1991 r. nie osiągnął 40 lat zatrudnienia.

Na podstawie złożonych do akt dowodów kolejowy organ rentowy uznał następujące okresy pracy wnioskodawcy:

I. Praca w gospodarstwie rolnym (okres składkowy)

1) od 20.12.1951 r. do 30.03.1954 r.	tj. 2 lata	3 m-ce	11 dni	
2) od 5.12.1955 r. do 7.12.1956 r.	tj. 1 rok		3 dni	
3) od 30.11.1958 r. do 3.02.1959 r.	tj.	2 m-ce	4 dni	
	Razem	3 lata	5 m-cy	18 dni

II. Okresy zatrudnienia (składkowe) w Rejonowym Przedsiębiorstwie Melioracyjnym:

1) od 31.03.1954 r. do 1.12.1954 r.	-	8 m-cy	2 dni
i od 31.03.1955 r. do 1.12.1955 r.	-	8 m-cy	2 dni
2) służba wojskowa:			
od 8.12.1956 r. do 29.10.1958 r.	- 1 rok	10 m-cy	22 dni
3) praca w Miejskim Przedsiębiorstwie Remontowo-Budowlanym w S.:			

od 4.02.1959 r. do 28.12.1963 r.	- 4 lata	10 m-cy	25 dni
4) praca w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego w S.:			
od 20.01.1964 r. do 20.08.1992 r.	- 28 lat	8 m-cy	
	Razem:	40 lat	3 m-ce 9 dni

Kolejowy organ rentowy przyjął, że w dniu 30 czerwca 1991 r., tj. w chwili wyłączenia Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego w S. z PKP, okres zatrudnienia wnioskodawcy wynosił 39 lat 1 miesiąc i 19 dni. Czterdziestoletni okres zatrudnienia osiągnął wnioskodawca dopiero 12 maja 1992 r., już po wydzieleniu Zakładów Naprawczych z przedsiębiorstwa PKP. Dlatego - zdaniem kolejowego organu rentowego - wnioskodawca nie spełnił warunków do przyznania wcześniejszej emerytury kolejowej, określonych w art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwie państwowym "Polskie Koleje Państwowe" (Dz. U. Nr 107, poz. 463).

Od decyzji organu rentowego odmawiającej prawa do emerytury wnioskodawca odwołał się do Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie. W odwołaniu domagał się przyznania kolejowej emerytury, ponieważ 31 lipca 1991 r., w dniu wyłączenia Zakładów Naprawczych z PKP posiadał przeszło 15-letni okres zatrudnienia na kolei, a od dnia 1 sierpnia 1991 r. okres zatrudnienia w Zakładach Naprawczych powinien być traktowany jako okres równorzędny i zaliczalny do okresów zatrudnienia na kolei.

Zdaniem wnioskodawcy pracownicy wydzielonych ze struktur PKP zakładów mają gwarancję Ministra Transportu do zaliczenia 5 lat zatrudnienia od 1 sierpnia 1991 r., do okresów równorzędnych z okresami zatrudnienia na kolei.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie sprostował błędnie podaną w decyzji z dnia 7 grudnia 1992 r. datę 30 czerwca 1991 r. jako datę wyłączenia Zakładów Naprawczych w S. z PKP na 31 lipca 1991 r. oraz wnosił o oddalenie odwołania, ponieważ wnioskodawca w tym dniu nie udowodnił co najmniej 40-letniego okresu zatrudnienia. Okres ten osiągnął dopiero w maju 1992 r.

Ponadto organ rentowy podniósł, że okresy zatrudnienia, które organ rentowy może uznać za okresy równorzędne z zatrudnieniem na kolei są ściśle określone przepisami ustawy. Nie mogą mieć więc miejsca "gwarancje Ministra Transportu" odnośnie uznania innych - poza wymienionymi w przepisach ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin - okresów za okresy zatrudnienia na kolei.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie zaskarżonym wyrokiem oddalił odwołanie wnioskodawcy.

W rewizji nadzwyczajnej Rzecznik Praw Obywatelskich powyższemu wyrokowi zarzucił rażące naruszenie prawa, a w szczególności art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwie państwowym "Polskie Koleje Państwowe" (Dz. U. Nr 107, poz. 463), art. 3 § 2 i art. 233 § 1 k.p.c. oraz naruszenie interesu Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 422 § 2 k.p.c., a także art. 14 pkt 8 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. Nr 109, poz. 471 z 1991 r.) wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Wojewódzkiemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu rewizji m.in. podano, że zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 19 października 1991 r. pracownicy kolejowi, z którymi rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło w związku ze zmianami organizacyjnymi lub zmniejszeniem stanu zatrud-

nienia na PKP, mogą przejść wcześniej na emeryturę określoną przepisami ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin, jeżeli osiągnęli do dnia rozwiązania stosunku pracy okres zatrudnienia wynoszący łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia co najmniej 35 lat dla kobiet i 40 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 15 lat zatrudnienia na kolei, łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia na kolei.

Stosownie do dyspozycji art. 5 ust. 2 ustawy z 19 października 1991 r. przepis ust. 1 stosuje się również do pracowników wydzielonych z PKP jednostek, o których mowa w art. 2 ust. 1 tej ustawy, jeżeli pracownicy ci byli zatrudnieni nieprzerwanie 15 lat w tych jednostkach przed ich wydzieleniem z PKP.

Art. 2 ust. 1 pkt 1 wymienia jako jednostki, które mogą być wydzielone z PKP m.in. zakłady naprawcze zaplecza kolejowego.

Interpretacja art. 5 ust. 2 ustawy dokonana przez organ rentowy i Sąd sprowadza się do tego, iż pracownicy, o których mowa w tym przepisie, muszą dla uzyskania wcześniejszej emerytury kolejowej spełniać wszystkie warunki wymagane przez ust. 1 art. 5, w tym osiągnąć 40 lat zatrudnienia do momentu wydzielenia jednostki z PKP.

Organ rentowy i Sąd przyjmują, że data wydzielenia jednostki z PKP jest równoznaczna z datą rozwiązania stosunku pracy z PKP.

Zaznaczyć należy, że z datą 31 lipca 1991 r., z datą wyłączenia Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego w S. z PKP, nie rozwiązano z wnioskodawcą stosunku pracy. Rozwiązanie stosunku pracy z wnioskodawcą nastąpiło w dniu 20 sierpnia 1992 r. w związku ze zmniejszeniem stanu zatrudnienia. Rzecznik Praw Obywatelskich powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 września 1993 r. sygn. akt II URN 40/93, w którym Sąd Najwyższy zajął stanowisko odnośnie stosowania przepisu art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 19 października 1991 r.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Wnioskodawca, co jest bezsporne, od 20 stycznia 1964 r. był zatrudniony w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego w S. Do dnia 31 lipca 1991 r. Zakłady te wchodziły w skład przedsiębiorstwa "Polskie Koleje Państwowe". Z tą datą, w ramach zmian organizacyjnych Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego zostały wyodrębnione z przedsiębiorstwa PKP. Wnioskodawca miał wówczas udowodniony łączny okres zatrudnienia (składkowy) 39 lat 1 miesiąc i 19 dni.

W aktach osobowych wnioskodawcy wyodrębnienie Zakładów Naprawczych z przedsiębiorstwa PKP nie znalazło żadnego odzwierciedlenia. Dopiero w dniu 15 maja 1992 r. przedsiębiorstwo państwowe Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego w S. zawiadomiło Józefa F. o rozwiązaniu z nim z dniem 20 sierpnia 1992 r. umowy o pracę na mocy porozumienia stron. Jako podstawę prawną tego rozwiązania podano art. 30 § 1 k.p. w zw. z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1990 r., Nr 4, poz. 19 ze zm.).

Wnioskodawca od czasu rozwiązania umowy o pracę pobiera emeryturę na podstawie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 stycznia 1990 r. w sprawie wcześniejszych emerytur dla pracowników zwalnianych z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Kolejowy organ rentowy odmówił przyznania mu

wcześniejszej emerytury kolejowej, ponieważ w chwili wyodrębnienia Zakładów Naprawczych ze struktury organizacyjnej Polskich Kolei Państwowych nie posiadał 40 lat zatrudnienia. Warunek ten kolejowy organ rentowy uważa za niezbędny do przyznania kolejowej emerytury.

Sąd Najwyższy nie podziela stanowiska kolejowego organu rentowego oraz Sądu Wojewódzkiego, który w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, nadesłanym, na żądanie Sądu Najwyższego stwierdził, że wnioskodawca po wydzieleniu jego zakładu pracy ze struktur PKP utracił status pracownika kolejowego, a wraz z tym uprawnienia przysługujące mu z tytułu pracy na kolei.

Analogicznie, jak w przytoczonym w rewizji nadzwyczajnej wyroku II URN 40/93, Sąd Najwyższy uważa, że podstawę do przyznania wnioskodawcy wcześniejszej emerytury kolejowej, stanowi art. 5 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwie państwowym "Polskie Koleje Państwowe" (Dz. U. Nr 107, poz. 463), zwanej dalej ustawą o PKP. Zgodnie z treścią art. 5 ust. 1 tej ustawy pracownicy kolejowi, z którymi rozwiązano stosunek pracy w związku ze zmianami organizacyjnymi lub zmniejszeniem stanu zatrudnienia w PKP, mogą przejść wcześniej na emeryturę określoną przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin, jeżeli osiągnęli do dnia rozwiązania stosunku pracy okres zatrudnienia wynoszący łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia co najmniej 35 lat dla kobiet i 40 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 15 lat zatrudnienia na kolei, łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia na kolei. Art. 5 ust. 2 ustawy stanowi natomiast, że przepis ust. 1 stosuje się także do pracowników wydzielonych z PKP jednostek, o których mowa w art. 2 ust. 1, jeżeli pracownicy ci byli zatrudnieni nieprzerwanie 15 lat w tych jednostkach przed ich wydzieleniem z PKP.

W art. 2 ust. 1 pkt 1 omawianej ustawy, wśród jednostek, które mogą być wydzielone z PKP wymienione są zakłady naprawcze zaplecza kolejowego.

Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego, w których wnioskodawca pracował nieprzerwanie od początku 1964 roku zostały wydzielone z PKP, ale z wnioskodawcą nie rozwiązano w związku z tym wydzieleniem stosunku pracy. Zaistniałą sytuację można porównać do określonej przez art. 23¹ § 3 k.p. W rzeczywistości doszło bowiem do podziału zakładu pracy, a zgodnie z tym przepisem, w razie podziału zakładu pracy, zakłady powstałe w wyniku podziału stają się stronami w stosunkach pracy z pracownikami przejętymi z tego zakładu.

W utrwalonym orzecznictwie sądowym przyjęto, że mimo zmiany po stronie pracodawcy, stosunek pracy trwa nadal i nie dochodzi do "dorozumianego" rozwiązania tego stosunku z zakładem, który został podzielony.

Skoro art. 5 ust. 2 ustawy o PKP przewiduje zastosowanie przepisu ust. 1 do pracowników jednostek wydzielonych z PKP, to pracownicy ci, z którymi, tak jak to miało miejsce wobec wnioskodawcy, zostanie rozwiązany stosunek pracy w związku ze zmianami organizacyjnymi lub zmniejszeniem stanu zatrudnienia, w tych jednostkach, nabywają prawo do przejścia wcześniej na emeryturę kolejową, pod dodatkowym warunkiem nieprzerwanego zatrudnienia w tych jednostkach przez 15 lat przed ich wydzieleniem z PKP. Prawo do wcześniejszego przejścia na emeryturę kolejową nabywają bowiem tylko ci pracownicy, którzy przepracowali w PKP co najmniej 15 lat. Zgodnie z ustawą z dnia 28 kwietnia 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników

kolejowych i ich rodzin (Dz. U. Nr 23, poz. 99 ze zm.), kolejowa emerytura przysługuje pracownikom kolejowym spełniającym odpowiednie warunki, w tym 15 lat pracy na kolei. Według treści art. 5 ust. 2 ustawy o PKP, prawo do wcześniejszej emerytury uzależnione jest od posiadania okresu zatrudnienia wymienionego w ust. 1 tego artykułu w tym 15 lat pracy w jednostkach wydzielonych z PKP (staż ten powinien przypadać na okres przed wydzieleniem tych jednostek z PKP) oraz rozwiązania stosunku pracy z przyczyn w tym przepisie wymienionych. Rozwiązanie stosunku pracy może nastąpić już po wydzieleniu jednostki z PKP. Istotne jest posiadanie wymaganego stażu pracy, w tym 15 lat na kolei oraz rozwiązanie stosunku pracy w związku ze zmianami organizacyjnymi lub zmniejszeniem zatrudnienia.

Wnioskodawca osiągnął wymagany 40 letni staż pracy przed rozwiązaniem z nim stosunku pracy z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy, przez Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego, które były jednostką wydzieloną z PKP. W jednostce tej, kiedy należała jeszcze strukturalnie do PKP - a więc w PKP - wnioskodawca był zatrudniony nieprzerwanie blisko 30 lat, prawie dwukrotnie dłużej niż tego wymaga omawiany przepis. Tym samym spełnił wszystkie warunki do uzyskania wcześniejszej emerytury kolejowej, zgodnie z art. 5 ustawy o PKP.

Kierując się przytoczonymi względami Sąd Najwyższy uznał, że zaskarżony wyrok narusza nie tylko przepisy prawa materialnego omówione wyżej, ale pozbawia wnioskodawcę prawa do korzystniejszego świadczenia emerytalnego wskutek niewłaściwej interpretacji przepisów, przez co godzi także w interes Rzeczypospolitej Polskiej, jako państwa prawa.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd dokona dokładnych ustaleń dotyczących przebiegu całego zatrudnienia wnioskodawcy, przed rozpoczęciem pracy w PKP oraz dotyczących daty, od której przysługuje mu wcześniejsza emerytura kolejowa.

Orzeczenie Sądu Najwyższego opiera się na art. 421 k.p.c.

=====